

DNI, KTÓRE ŁĄCZĄ POLAKÓW

Trzydniowe majowe uroczystości: Święto Pracy, Dzień Flagi Rzeczypospolitej Polskiej, Święto Narodowe 3 Maja rozpoczęły się niezapowiadaną, wspólną konferencją prasową prezydenta Andrzeja Dudy i premiera Mateusza Morawieckiego, związaną z 19. rocznicą przystąpienia Polski do Unii Europejskiej. Celem konferencji było podkreślenie znaczenia przynależności do Wspólnoty Europejskiej jako „wielkiej wspólnoty wolności” oraz omówienie przygotowań Polski do prezydencji w Radzie UE. Prezydent wymienił cztery priorytety, które wypracowane zostały wspólnie z rządem i zaprezentowane zostaną w Radzie UE: zacieśnienie więzi euroatlantyckich, członkostwo Ukrainy, Mołdawii i państw bałkańskich w Unii, odbudowa Ukrainy oraz transformacja energetyczna.

Przez trzy majowe dni, na terenie całego kraju oraz za granicą, m.in. w Stanach Zjednoczonych, Kanadzie, Litwie, odbyło się wiele uroczystości – imprez sportowych, kulturalnych i spotkań wiążących się z majowymi rocznicami.

Pod hasłem „Godna praca – godne życie” odbyły się pierwszomajowe pochody i demonstracje, zorganizowane głównie przez Lewicę, inaugurującą w ten sposób prekampanię wyborczą. W Warszawie pochód Lewicy i OPZZ przeszedł od Pałacu Kultury i Nauki na ulicę Kopernika. W wystąpieniach akcentowano potrzebę walki o wyższe pensje, krótszy czas pracy i prawo do dachu nad głową. 1 Maja jest także dniem, w którym kościół katolicki podczas mszy czci św. Józefa, patrona ludzi pracujących.

rządowe, okna i balkony, flagi rozdawano na ulicach miast. Tradycyjnie, para prezydencka uczestniczyła w ceremonii podniesienia flagi państwowej na wieży Zegarowej Zamku Królewskiego w Warszawie. W Gdańsku flaga zawisła na ponad 40-metrowym maszcie na Górze Gradowej, a w Międzyzdrojach pobito rekord, prezentując na plaży flagę o długości ponad 230 metrów! Zorganizowano biegi

Dzień Flagi Rzeczypospolitej Polskiej (2 maja), mimo iż nie jest dniem wolnym od pracy, należy do najbardziej lubianych dni roku. Polska stała się biało-czerwona, flagi ozdabiały urzędy, instytucje samo-

z flagą, wystawy, propagowano noszenie biało-czerwonych kokardek.

Państwowe uroczystości 232. ro-

→ Dokończenie ze str. 3

cznicy uchwalenia Konstytucji 3 Maja odbyły się na placu Zamkowym w Warszawie, z udziałem przedstawicieli władz państwowych, samorządowych, ducho-

wieństwa wszystkich wyznań, kombatanów, w tym prezesa ZKRPI i BWP Janusza Maksymowicza, służb mundurowych, mieszkańców stolicy.

Obchody poprzedzone zostały mszą św. w intencji ojczyzny w archikatedrze św. Jana Chrzciciela, której przewodniczył metropolita warszawski kard. Kazimierz Nycz. Wzięła w niej udział para prezydencka.

W Pałacu Prezydenckim Zwierzchnik Sił Zbrojnych, prezydent Andrzej Duda, w obecności ministra Obrony Narodowej, wręczył nominacje generalskie i admirałskie, oraz odznaczył najwyższym i najstarszym polskim odznacze-

niem – Orderem Orła Białego Joannę Wnuk-Nazar – kompozytorkę, pedagoga, i Stanisława Mieczysława Gebhardta – żołnierza AK i Szarych Szeregów, działacza emigracyjnego.

Następnie prezydent Andrzej Duda przybył na plac Zamkowy, gdzie nastąpiło podniesienie flagi państwowej na maszt. Kompania Reprezentacyjna WP oraz uczestnicy uroczystości odśpiewali hymn narodowy. Oddano salut narodowy z 24 dział, a Reprezentacyjny Zespół Artystyczny Wojska Polskiego odśpiewał pieśń „Witaj majowa jutrzeńko”.

W wystąpieniu prezydent Andrzej Duda mówił m.in.: *Przecież z dumą mówimy: to druga na świecie po amerykańskiej, zaledwie o cztery lata starszej, konstytucja. Amerykańska – 1787, polska – 1791. Pierwsza w Europie. Pierwsza taka! Tak rewolucyjna, tak niezwykła, o tak głębokiej myśli po-*

litycznej, tak nowoczesnej, na nowy sposób de facto ustawiająca ustrój państwa w skali ówczesnej Europy i świata.

Nawiązał do odzyskania niepodległości w 1989 roku, mówiąc: *Dziękuję Wam za to z całego serca. Wierzę w to, że to utrzymamy, wierzę w to, że dzięki temu Polska będzie trwała, tutaj w Europie, wolna, suwerenna, niepodległa – taka o jaką walczyli nasi pradziadkowie i dziadkowie, przez tak wiele spośród tych 232 lat, od Konstytucji 3 maja. To jest nasze wielkie zobowiązanie, aby w miarę jak kolejne lata będą upływały i kolejne dziesięciolecia będą przyrastały do rocznicy tamtej jutrzeńki majowej, Polacy mogli z dumą mówić: coraz więcej jest w tym okresie wolnej, suwerennej, niepodległej, silnej Polski, z której jesteśmy dumni, jako wielkiego europejskiego państwa, w którym możemy żyć bezpiecznie, być u siebie, w którym nie ma obcych panów. Niech żyje Polska!*

Na zakończenie Prezydent RP przyjął defiladę pododdziałów uczestniczących w uroczystości.

W Warszawie, 3 maja, odbyło się wiele imprez o charakterze patriotycznym i rekreacyjnym, jak np. „Piknik z Niepodległą” w Łazienkach Królewskich czy Spacer dla Demokracji zorganizowany przez seniorów. Atrakcją było pokazanie przez Archiwum Główne Akt Dawnych oryginału Konstytucji 3 Maja.

MKAL

WARSZAWA W HOŁDZIE OBROŃCOM OJCZYZNY

Przy Grobie Nieznanego Żołnierza, 8 maja, odbyła się, zorganizowana przez Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych, uroczystość upamiętnienia 78. rocznicy zakończenia II wojny światowej w Europie i kapitulacji niemieckiej III Rzeszy. Rozpoczęła się odegraniem hymnu RP oraz uroczystą zmianą posturunku przy Grobie Nieznanego Żołnierza przez żołnierzy Pułku Reprezentacyjnego Wojska Polskiego.

W uroczystości wzięli udział m.in. szef UdsKiOR Jan Józef Kasprzyk, sekretarz stanu w Ministerstwie Rodziny i Polityki Społecznej Anita Czerwińska, zastępca szefa Kancelarii Sejmu Christian Młynarek, ambasador Ukrainy w RP Wasyl Zvorych, ambasador Izraela w RP Ja'akow Liwne, zastępca prezesa IPN Mateusz Szpytma, biskup polowy Wojska Polskiego Wiesław Lechowicz,

żołnierze, kombatanci, w tym delegacja ZG ZKRPiBWP – prezes Janusz Maksymowicz, wiceprezes Jan Witkowski, sekretarz generalna Elżbieta Sadyzińska i członek Prezydium Czesław Lewandowski.

Do zgromadzonych list skierowała marszałek Sejmu RP Elżbieta Witek – został odczytany przez zastępcę Szefa Kancelarii Sejmu Christiana Młynarka: *Jesteśmy winni wdzięczność i niezatartą pamięć bohaterom znanym z nazwiska i tym, którzy spoczęli w bezimiennych grobach na ojczyźnej ziemi lub obcej ziemi. Poświęcili życie za niepodległą Ojczyznę, zginęli w imię wolności Polski i za lepszą przyszłość swoich dzieci.*

Głos zabrał również minister Kasprzyk, powiedział m.in.: *Nie traktujemy tego dnia jako dnia zwycięstwa ale jako dzień, w którym przypominamy kapitulację*

jednego z dwóch naszych agresorów – kapitulację niemieckiej III Rzeszy. Niestety, w 1945 roku wolnemu światu zabrakło odwagi aby dokończyć dzieła, aby rozprawić z drugim, odpowiedzialnym za wybuch II wojny światowej agresorem jakim była sowiecka Rosja... Trzeba o tym pamiętać, szczególnie dziś, gdy moskiewskie imperium stara się wtargnąć i zawłaszczyć niepodległą Ukrainę.

Zwieńczeniem uroczystości było złożenie kwiatów na płycie Grobu Nieznanego Żołnierza w hołdzie polskim

żołnierzom, którzy „za wolność naszą i waszą” przelewali swą krew na wszystkich frontach drugiej wojny światowej oraz w okupowanej przez wroga Polsce.

UdsKiOR

Fot.: Krzysztof Orzechowski

RAVENSBRÜCK - PIEKŁO KOBIET

Pod hasłem walki z antysemityzmem, rasizmem i dyskryminacją, w niedzielę, 23 kwietnia, na terenie niemieckiego kobiecego obozu koncentracyjnego Ravensbrück odbyły się uroczystości upamiętniające 78. rocznicę wyzwolenia obozu. Organizatorem uroczystości było Muzeum Miejsce Pamięci i Przestrogi – Memoriał Ravensbrück, a ze strony polskiej Klub byłych Więźniarek Niemieckiego Obozu Koncentracyjnego Ravensbrück z przewodniczącą Klubu, wiceprezydent Międzynarodowego Komitetu Ravensbrück, Hanną Nowakowską, Urząd ds. Kombatantów i OR oraz Instytut Pamięci Narodowej. W składzie polskiej delegacji był prezes ZG ZKRPiBWP Janusz Maksymowicz. Niemiecka policja nie dopuściła do udziału w obchodach szwajcarskiej delegacji Polskiego Związku Narodowych Sił Zbrojnych, mimo protestu polskiej Ambasady.

Niemiecki, nazistowski obóz koncentracyjny Ravensbrück, założony w listopadzie 1938 r., przeznaczony początkowo dla 15 tys. więźniarek, był wielokrotnie rozbudowywany, mając pod koniec 40 podobozów. Przewieziono do niego około 130 tys. kobiet z 27 krajów, z których ponad 90 tys. straciło życie. Co trzecia więźniarka była Polką. W latach 1942-1944 na 75. Polkach prowadzono pseudomedyczne doświadczenia, w wyniku których wiele poniosło śmierć lub zostało na trwale

okałeczonych. W sierpniu i wrześniu 1944 r. do obozu trafiły kobiety deportowane z Warszawy, w tym uczestniczki Powstania Warszawskiego. Wyzwolenia przez Armię Czerwoną doczekało zaledwie 8 tys. Polek.

Uczestnicy obchodów wzięli udział w rocznicowej uroczystości na cmentarzu Fürstenberg/Havel, gdzie grzebano prochy pomordowanych w obozie Polek, w tym pochowanych we wrześniu 2022 r. nowo zidentyfikowanych 45 ofiar. Zwiedzili także Muzeum Miejsce Pamięci i Przestrogi – Memoriał Ravensbrück, który przybliży historię obozu i upamiętnia losy dawnych więźniów.

Główna uroczystość odbyła się 23 kwietnia na terenie byłego obozu. Po mszy św. odprawionej w tzw. Zellenbau (bunkrze w wewnętrznym więzieniu obozowym) złożono kwiaty przed centralnym pomnikiem „Die Tragende” (Niosący) oraz tablicą upamiętniającą polskie więźniarki. Wiązanki kwiatów rzucono także na taflę jeziora Schwedt, gdzie rozsypywano prochy spopielenych w obozowych krematoriach więźniarek.

W rocznicę wyzwolenia obozu, w bazylice Mariackiej

w Krakowie odprawiona została

msza św. w intencji ofiar niemieckich obozów koncentracyjnych, z udziałem dr Wandy Póltawskiej, byłej więźniarki KL Ravensbrück. W homilii bp Robert Chrząszcz zwrócił uwagę,

że wszystkie nieprawości rodzą się w sercu człowieka. Zaznaczył, że trzeba pamiętać o tragicznej historii, zagrożeniach i świadkach, którzy przypominają, że ze śmierci może być życie, ale to nie znaczy że można zabijać.

Głos zabrała także dr Wanda Póltawska, zachęcając młodych, aby w dalszym życiu nieśli wartości wyższego rzędu zgodnie z hasłem „Bóg – Honor – Ojczyzna”.

H. N.

O TYM WARTO WIEDZIEĆ

Nie wolno było płakać...

Wnawiązaniu do 78. rocznicy zakończenia II wojny światowej, 8 maja w Kinotece, mieszczącej się w Pałacu Kultury i Nauki w Warszawie, odbyła się premiera wstrząsającego filmu dokumentalnego „Nie wolno było płakać – o kobietach, które trafiły do piekła i je przeżyły”. Film, będący koprodukcją Instytutu Pileckiego oraz Filмотeki Narodowej – Instytutu Audiowizualnego, w reżyserii Michała Miziołka, Małgorzaty Grygiel i Wojciecha Saramonowicza pokazuje tragiczny obraz życia w obozach koncentracyjnych Auschwitz-Birkenau, Ravensbrück, Bergen-Belsen z kobiecej perspektywy.

Stuchaliśmy wspomnień o porodach w niehumanicznych warunkach, relacjach matka-córka, pseudomedycznych eksperymentach, sytuacjach, gdy szczęście jednej więźniarki oznaczało dramat innej. Dla wielu koniec wojny nie był końcem cierpienia – trudne powroty do domu, zagubione rodziny, próby ułożenia sobie życia w nowych warunkach.

Po projekcji filmu odbyła się dyskusja z udziałem więźniów obozów koncentracyjnych, dzieci byłych więźniów oraz ekspertów, w tym członka Prezydium ZG ZKRPIBWP Czesława Lewandowskiego. W dyskusji uczestniczyła także wiceprezydent Międzynarodowego Komitetu Ravensbrück, córka byłej więźniarki Hanna Nowakowska.

W premierze, przy wypełnionej sali, uczestniczyli licznie zaproszeni goście, a wśród nich prezes ZG ZKRPIBWP Janusz Maksymowicz i sekretarz generalna Elżbieta Sadzyńska.

M. I.

PREZYDENCI EMIGRACYJNI 1939-1990

12 listopada 2022 r. – w końcowym etapie uczczenia stulecia odzyskania niepodległości – sprowadzono do Warszawy prochy trzech prezydentów emigracyjnych: Władysława Raczkiewicza, Augusta Zaleskiego i Stanisława Ostrowskiego. Z udziałem najwyższych władz państwowych i kościelnych złożono je w specjalnie utworzonym Mauzoleum Prezydentów RP na Uchodźstwie, przygotowanym w Świątyni Opatrzności Bożej w Wilanowie. Do Mauzoleum przeniesiono też trumny Prezydenta Ryszarda Kaczorowskiego i Małżonki, złożone po katastrofie smoleńskiej w tejże Świątyni.

W Mauzoleum umieszczono także symbolicznie sarkofagi upamiętniające prezydenta Edwarda Raczynskiego, pochowanego w na terenie rodzinnego majątku w Rogalinie, oraz prezydenta Kazimierza Sabbata, spoczywającego na cmentarzu Gunnersbury w Londynie.

Pozycja prezydentów na emigracji była ograniczona. Na czas wojny część kompetencji prezydenta przejął premier RP i Naczelnny Wódz Polskich Sił Zbrojnych gen. Władysław Sikorski. Po jego tragicznej śmierci w Gibraltarze rozdzielono funkcje premiera emigracyjnego i Naczelnego Wodza, ale nie doszło do zwiększenia roli prezydentów RP w Londynie. Prezydenci, zgodnie z konstytucją kwietniową, mieli pełnić urząd przez siedem lat i przekazywać go następcom.

Oto sylwetki emigracyjnych prezydentów:

Władysław Raczkiewicz (lata prezydentury 1939-1947). Urodzony w 1885 r. w Kutaisi w Gruzji. Studiował prawo i matematykę na Uniwersytecie Petersburskim. Po rewolucji lutowej organizował jednostki polskie w Rosji. W 1921 r. był ministrem spraw wewnętrznych w rządzie Wincentego Witosa. Od 1921 do 1924 r. sprawował urząd wojewody nowogródzkiego, był ponownie ministrem spraw wewnętrznych (1925-1926), wojewodą wileńskim

(1926-1930), potem senatorem (do 1936 r.), kiedy został wojewodą pomorskim. Po klęsce wrześniowej został mianowany następcą Ignacego Mościckiego i objął urząd prezydenta 30 września 1939 r. Był przeciwnikiem układu Sikorski-Majski. W politycznym testamencie mianował swoim następcą Augusta Zaleskiego, odrzucając kandydaturę Tomasa Arciszewskiego, co spowodowało rozbitcie emigracji polskiej. Zmarł 6 czerwca 1947 r. na białaczkę.

August Zaleski (1947-1972). Urodzony we wrześniu 1883 r. w Warszawie. Po przewrocie majowym w 1926 r. był ministrem spraw

zagranicznych (do 1932 r.). W latach 1928-1935 zasiadał w senacie. W 1939 r. zbiegł z kraju i dostał się do Francji, gdzie został ministrem spraw zagranicznych. W proteście po podpisaniu układu Sikorski-Majski podał się do dymisji. Został szefem Kancelarii Cywilnej Prezydenta RP Raczkiewicza, a po jego śmierci objął urząd prezydenta RP na Uchodźstwie. Po zakończeniu kadencji postanowił przedłużyć swój

urząd. Przeciwnicy uznali to jednak za złamanie aktu zjednoczenia narodowego i w 1954 r. utworzyli Radę Trzech (Władysław Anders, Tomasz Arciszewski i Edward Raczyński) – substytucyjną kolegią głową państwa. Zaleski wyznaczył swym następcą Stanisława Ostrowskiego. Po jego śmierci 7 kwietnia 1972 r. Rada Trzech rozwiązała się, uznając legalność jego nominacji.

Stanisław Ostrowski (1972-1979). Urodzony we Lwowie 6 października 1892 r. Po wy-

buchu I wojny światowej wstąpił do Legionów Polskich. W 1918 r. internowany przez Austriaków. Po wybuchu II wojny światowej został aresztowany i więziony przez NKWD we Lwowie i w Moskwie. W 1941 r. został osadzony w obozie

w Krasnojarsku, potem w łagrze Czyta. Uwolniony po podpisaniu układu Sikorski-Majski, został oficerem Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie. Po zakończeniu wojny pozostał na emigracji w Wielkiej Brytanii. Urząd prezydenta objął w kwietniu 1972 r. Zmarł 22 listopada 1982 r. w Londynie.

Edward Raczyński (1979-1986). Urodzony w grudniu 1891 r. w Zakopanem. W 1919 r. rozpoczął pracę jako minister Spraw Zagranicznych, a od 1932 r. reprezentował RP jako stały delegat przy Lidze Narodów w Genewie. Od 1934 do 1945 r. pełnił funkcję ambasadora RP w Londynie. W latach 1941-1943 był ponownie ministrem Spraw Zagranicznych.

Sporządził pierwszy na świecie raport dotyczący Holokaustu i informujący o nim światową

opinię publiczną. Po wojnie był organizatorem i członkiem Rady Trzech.

Zmarł 30 lipca 1993 r. w Londynie. Był najstarszym (swój urząd skończył w wieku 95 lat) i najdłużej żyjącym (101 lat) prezydentem RP.

Kazimierz Sabat (1986-1989). Urodzony 27 lutego 1913 r. w Bielinach Kapitulnych. W 1939 r. ukończył pra-

wo na Uniwersytecie Warszawskim. Był harcerzem w II RP oraz na emigracji. Do Wielkiej Brytanii dotarł z brygadą gen. Stanisława Maczka. W latach 1976-1986 sprawował urząd premiera rządu RP na uchodźstwie, a 8 kwietnia 1986 r. został prezydentem RP. Usiłował jednoczyć polityczne ośrodki na emigracji. 19 lipca 1989 r. zmarł na zawał serca.

Ryszard Kaczorowski (1989-1990). Urodzony w listopadzie 1919 r. w Białymstoku. 17 lipca 1940 r. został aresztowany przez NKWD i więziony w Białymstoku i w Mińsku. Po stu dniach w celi śmierci, ZSRR zmienił wyrok na 10 lat łagrow.

Przebywał na Kółmie aż do podpisania Układu Sikorski-Majski. W 1942 r. wstąpił do Armii Polskiej w ZSRR. Walczył m.in. pod Monte Cassino. Po wojnie pozostał na emigracji w Wielkiej Brytanii, gdzie przez 35 lat pracował jako księgowy. W 1986 r. został ministrem ds. krajowych. 19 lipca 1989 r. objął funkcję ostatniego prezydenta RP na uchodźstwie. 22 grudnia 1990 r. złożył insygnia władzy na ręce pierwszego wybranego w powszechnych demokratycznych wyborach prezydenta Lecha Wałęsy.

Kazimierz Łastawski

Miejsca związane ze szlakiem bojowym 2 Korpusu gen. Władysława Andersa

Mariusz Mikołajewski – wiceprezes WZW ZKRP i BWP w Poznaniu, wraz z rodziną, odwiedził południowe Włochy. W czasie pobytu rodzina podążyła m.in. śladami 2 Korpusu gen. Władysława Andersa.

Najpierw odwiedziliśmyabytkowe miasto Matera, w którym, od marca 1944 r., mieściło się Centrum Wyszczepienia Armii. Funkcjonowała tu Szkoła Podchorążych Piechoty i Artylerii, Łączności, Służb Zaopatrywania i Transportu. W 2005 r. na budynku Szkoły została odsłonięta tablica pamiątkowa.

Byliśmy również w Taranto (port wojenny), gdzie rozpoczęła się wojenna kampania polskich żołnierzy 2 Korpusu we Włoszech. Do tego portu aż 12 razy przyplęwał transatlantyk MS „Batory”, który przewiózł żołnierzy polskich z Egiptu. Przed wyjazdem do Wielkiej Brytanii (po wojnie) żołnierze ufundowali tablicę pamiątkową, która znajduje się w kościele San-

tuario Santissimo Crocifisso.

Cztery kilometry od Casamassima znajduje się polski cmentarz wojenny z 431 kamiennymi grobami żołnierzy poległych w walkach na linii Gustawa, zmarłych w szpitalach wojskowych w Casamassima, Bari i Neapolu.

M. M., Ł. S.